



Ilmasotakoulu

ILMASK
PL 7
41161 TIKKAKOSKI

LENTORESERVIUPSEERIKURSSIN VALINTANORMISTON JA -KRITEERIEN KEHITTÄMINEN CO5196
ILMAVOIMIEN LENTORESERVIUPSEERIKURSSIN VALINNAT V2.0 HP598

PSYKOLOGINEN SOVELTUVUUSARVIOINTI ILMAVOIMIEN LENTORESERVIUPSEERIKURSSIN VALINNOISSA

1 Yleistä

Psykologisen soveltuvuusarvioinnin tarkoitus on löytää lentoreserviupseerikurssille (LENTORUK) hakevien joukosta ne, joilla on psykologisten ominaisuuksiensa puolesta parhaat mahdollisuudet menestyä Ilmavoimien lentoupseerin tehtävissä. Soveltuvuusarviointi kohdistuu sekä lentotehtävissä suoriutumiseen liittyviin ohjaajaominaisuuksiin että upseerin tehtävissä suoriutumiseen liittyviin henkilöominaisuuksiin. LENTORUK:n monivaiheisessa valintaprosessissa psykologista soveltuvuusarviointia tehdään valinnan toisessa, neljännessä ja viidennessä vaiheessa. Lisäksi valintapsykologit osallistuvat valintakokoukseen.

Psykologisen soveltuvuusarvioinnin toteuttaa Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen Toimintakykyosasto (PVTUTKL TOKYOS). TOKYOS toimittaa valinnan neljännessä ja viidennessä vaiheessa lausunnot hakijoiden soveltuvuudesta Ilmasotakoululle (ILMASK), joka käyttää niiden sisältämää tietoa valintapäätösten ja -esitysten tukena.

Tässä ohjeessa kuvataan LENTORUK:n valintojen yhteydessä toteutettavan psykologisen soveltuvuusarvioinnin perusteet sekä läpivienti. Tämä ohje on päivitetty vastaamaan ILMASK:n ohjeessa HP598/20.6.2019 kuvattua LENTORUK:n valintaprosessin rakennetta ja korvaa PVTUTKL:n ohjeen AO17294/25.9.2018.

2 Arvioitavat ominaisuudet

Hakijoiden soveltuvuutta arvioidaan tiedonkäsittelyyn ja psykomotoriseen kyvykkyyteen sekä persoonallisuuteen ja motivaation

liittyvien ominaisuuksien suhteen. Arvioitavat ominaisuudet on määritelty koti- ja ulkomaisten sotilaslentäjältä vaadittavia ominaisuuksia selvittäneiden tutkimusten perusteella.

2.1 Tiedonkäsittely ja psykomotorinen kyvykkyys

Tiedonkäsittely- ja psykomotorisen kyvykkyuden arvioinnissa hyödynnetään tietokoneistettuja erikoistestejä. Arvioinnissa testien tulokset suhteutetaan LENTORUK:n hakijoiden tuloksista koottuun vertailuaineistoon. Tullakseen hyväksytyksi hakijan tulee saavuttaa jokaisessa arvioitavassa osa-alueessa (Taulukko 1.) asetettu vähimmäisvaatimustaso. Huipputasoa ei edellytetä, mutta mikään osa-alue ei saa jäädä asetetun vähimmäistason alle. Osa-alueet eivät kompensoi toisiaan.

Kykyominaisuus	Miten ominaisuus ilmenee käytännössä?
Päätelykyky, yleisälykkyys	ongelmanratkaisu (esim. vikatilanteen selvittäminen), oppiminen
Kielellinen työmuisti	tilannetietoisuuden muodostaminen sanallisen tai numeraalisen informaation perusteella (esim. radioliikenteen ja näytöiltä saatavan tiedon käsittely), oppiminen
Avaruudellinen työmuisti	tilannetietoisuuden muodostaminen avaruudellisen informaation perusteella (esim. oman sijainnin hahmottaminen ympäristöstä ja näytöiltä saatavan tiedon perusteella)
Avaruudellinen hahmotuskyky	tilannetietoisuuden muodostaminen avaruudellisen informaation perusteella (esim. oman asennon ja liikkeen hahmottaminen kolmiulotteisessa tilassa)
Havaintonopeus- ja tarkkuus	oleellisen informaation havaitseminen epäoleellisen joukosta (esim. kartan lukeminen, maalin etsintä tutkan näytöltä)
Tarkkaavaisuuden ylläpito, vigilanssi	oleellisen informaation havaitseminen monotonisessa seurantatilanteessa (esim. näyttöjen valvonta)
Monitehtäväsuoritus	suoriutuminen tilanteissa, joissa tarkkaavaisuutta täytyy jakaa usean samanaikaisen tehtävän kesken (esim. lentokoneen ohjaaminen mittarien perusteella)
Psykomotoriikka	raajojen liikkeiden hallinta aisti-informaation perusteella (esim. lentokoneen lentotilan hallinta ohjaimia käyttämällä)

Taulukko 1. Arvioitavat tiedonkäsittelyn ja psykomotorisen kyvykkyyden osa-alueet

2.2 Persoonallisuus ja motivaatio

Persoonallisuuden ominaisuuksia, niihin liittyviä käyttäytymisvalmiuksia ja motivaatiota (Taulukko 2.) arvioidaan persoonallisuustestien, psykologin haastattelun sekä ryhmätehtävässä tehtyjen havaintojen perusteella. Persoonallisuusominaisuuksien osalta ei ole olemassa yksiselitteistä karsintarajoja. Soveltuvuuden kannalta on olennaista, että ominaisuuksissa ei havaita sellaista puutetta tai ylikorostumista, joka voisi vaarantaa tehtävissä suoriutumisen.

Persoonallisuuden ominaisuus ja motivaatio	Miten ominaisuus ilmenee käytännössä?
Paineensietokyky	
stressinsieto jännittäminen	suoriutuminen tehtävistä kovan henkisen kuormituksen alla (esim. taistelutilanteet, vaaratilanteet), epävarmuuden sieto
Toimintatyö	
vastuuntunto	vastuu ihmishengistä ja materiaalista
huolellisuus	monimutkaisten toimenpiteiden suorittaminen tarkasti
järjestelmällisyys	toimenpiteiden suorittaminen ohjeiden mukaisesti (esim. tarkastuslistojen ja proseduurien läpikäynti)
joustavuus	mukautuminen nopeasti muuttuviin tilanteisiin
Vuorovaikutusvalmiudet	
ryhmätyöskentely	ryhmässä toimiminen, ihmisten johtaminen
assertiivisuus	oman näkemyksen ilmaiseminen jämäkästi tilanteen niin vaatiessa (esim. turvallisuutta vaarantavien seikkojen esiintuominen)
Johtamisvalmiudet	
päätöksentekokyky	päätösten tekeminen, priorisoiminen
sosiaalinen rohkeus	esiintymistilanteet, ihmisten johtaminen
Motivaatio	
suoriutuminen	pyrkiminen jatkuvasti parempaan

	suoritukseen (uuden oppiminen), halu pätevöityä vaativissa tehtävissä
ilmailu	perusteltu kiinnostus ilmailualaa kohtaan
johtaminen	halukkuus toimia johtajana sotilasympäristössä

Taulukko 2. Arvioitavia persoonallisuuteen ja motivaatioon liittyviä ominaisuuksia

3 Soveltuvuusarviointi valintavaiheittain

3.1 2. valintavaihe

Valinnan toisessa vaiheessa suoritetaan esikarsinta, jonka tarkoituksena on löytää hakijoiden joukosta ne, joilla on parhaat edellytykset läpäistä neljännessä vaiheessa toteutettava perusteellinen psykologisten ominaisuuksien testaus. Hakijat suorittavat yleislahjakkuutta mittaavan Peruskoe 1:n (P1) sekä johtamisvalmiuksia ja paineensietoa mittaavan Peruskoe 2:n (P2b). Kokeet ovat samat, jotka kaikki varusmiehet suorittavat ensimmäisten palvelusviikkojen aikana. Läpäistäkseen toisen valintavaiheen hakijan tulee sijoittua yleislahjakkuudeltaan varusmiesjoukon ylimmän 40 %:n joukkoon (P1 - tulos vähintään 6). Peruskoe 2:n perusteella ei toisessa vaiheessa suoriteta karsintaa. Sen sisältämää tietoa hyödynnetään seuraavissa valintavaiheissa arvioitaessa persoonallisuuden soveltuvuutta.

3.2 4. valintavaihe

Valinnan neljännessä vaiheessa toteutetaan perusteellinen tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä sekä persoonallisuuden eri osa-alueita käsittelevä testaus. Hakijat kutsutaan testitilaisuuteen enintään 19 hakijan ryhmissä. Tilaisuuden kesto on kaksi työpäivää. Testitilaisuus järjestetään TOKYOS:n tiloissa Tuusulassa. Tyypillisesti hieman alle puolet neljäljännestä valintavaiheeseen osallistuneista hakijoista suorittaa vaiheen hyväksytysti.

3.3 5. valintavaihe

Valinnan viidennessä vaiheessa arvioidaan hakijan soveltuvuutta persoonallisuuteen ja motivaatioon liittyvien ominaisuuksien suhteen. Hakijat osallistuvat psykologin haastatteluun sekä ryhmätyöskentely- ja vuorovaikutusvalmiuksia kartoittavaan ryhmätehtävään. Nämä

toteutetaan ilmailulääketieteellisten erikoistarkastusten yhteydessä Ilmailulääketieteen keskuksessa.

Viidennessä vaiheessa psykologi tekee lopulliseen valintapäätökseen vaikuttavan soveltuvuusarvion erikseen kognitiivisesta suorituskyvystä sekä persoonallisuudesta ja motivaatiosta. Soveltuvuus ilmoitetaan neljännesnumeron tarkkuudella määritettävänä numerona asteikolla 0-3 (Taulukko 3.). Jotta hakijan valintaa LENTORUK:lle voitaisiin suositella, tulee hänen saavuttaa kummastakin arvioitavasta osa-alueesta vähintään arvio 1,75.

Arvio	Kuvaus
3,0	Henkilö täyttää vaatimukset erittäin hyvin.
2,75	Henkilö täyttää vaatimukset hyvin.
2,5	Henkilö täyttää vaatimukset selvästi keskitasoa paremmin.
2,25	Henkilö täyttää vaatimukset hieman keskitasoa paremmin.
2,0	Henkilö täyttää vaatimukset keskitasoisesti.
1,75	Henkilö täyttää vaatimukset keskitasoa heikommin. Henkilö täyttää kuitenkin asetetut vähimmäisvaatimukset ja voidaan valita kurssille.
0-1,5	Henkilö ei täytä vaatimuksia yhden tai useamman arvioitavan osa-alueen suhteen. Henkilöä ei voida suositella valittavaksi kurssille.

Taulukko 3. Soveltuvuusarvioluokat ja niiden kuvaukset

3.4 Valintakokous

Valintakokouksessa soveltuvuusarvion tehneet psykologit osallistuvat hakijoiden asettamiseen paremmuusjärjestykseen ja tarvittaessa tuovat esille tekemiensä arvioiden perusteet.

4 Tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä mittaavien testien uusintasuoritukset

Tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä mittaavien testien tulosten on yleisesti todettu paranevan ensimmäiseen suorituskertaan verrattuna suoritettaessa testejä uudestaan. Ihmisen todellisen kognitiivisen kyvykkyyden ei kuitenkaan ole todettu aikuisiällä kehittyvän eikä kyvykkyyden tarkoituksellisen harjoittamisen tehokkuudestakaan ole saatu näyttöä. Testitulosten paraneminen (ns. harjoitusvaikutus) johtuukin pääosin testitilanteeseen liittyvän jännityksen vähenemisestä sekä testien suoritustekniikan ja sisällön muistamisesta. Koska hakijoiden suoriutumista verrataan pääosin

ensikertalaisten tuloksista koostuvaan vertailuaineistoon, asettaa harjoitusvaikutus uusijat valinnassa ensikertalaisia edullisempaan asemaan. Persoonallisuuden osalta aidot muutokset ovat varhaisaikuisuudessa vielä mahdollisia minkä vuoksi harjoitusvaikutus ei samalla tavalla koske persoonallisuutta mittaavia testejä.

4.1 Peruskokeet 2. valintavaiheessa

Mikäli hakija on suorittanut Peruskokeet joskus aiemmin esim. varusmiespalveluksessa tai jonkin erikoisvalinnan yhteydessä suorittaa hän LENTORUK:n valinnassa nämä testit uudestaan. Hänen uutta P1 -tulostaan kuitenkin korjataan testissä esiintyvän harjoitusvaikutuksen huomioimiseksi vähentämällä aikaisempaa tulosta paremmasta tuloksesta yksi standardipiste. Mikäli uusi tulos on aikaisempaa heikompi jää se voimaan sellaisenaan. Mikäli hakija on ennen LENTORUK:lle hakeutumistaan suorittanut Peruskokeet useammin kuin kerran käytetään valinnassa hänen toisella suorituskerralla saamaansa P1-tulosta. Persoonallisuutta mittaavan P2b -testiin tätä käytäntöä ei sovelleta ja sen uusintatulos jää voimaan sellaisenaan.

4.2 4. valintavaiheen testit

Harjoitusvaikutuksen vähentämiseksi ja hakijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi LENTORUK:n valinnoissa neljännen vaiheen tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä mittaavien testien uusintasuoritus on mahdollista aikaisintaan kahden vuoden kuluttua edellisestä suorituksesta. Lisäksi uusintatesteissä saaduista parantuneista tuloksista vähennetään yksi standardipiste niiden testien osalta, joissa harjoitusvaikutuksen on todettu vaikuttavan voimakkaimmin tuloksiin. Käytäntö perustuu henkilöarvioinneissa yleisesti noudatettuun toimintatapaan sekä TOKYOS:n tekemään tutkimukseen harjoitusvaikutuksen voimakkuudesta LENTORUK:n testeissä. Persoonallisuutta mittaavissa testeissä tätä käytäntöä ei sovelleta.

Mikäli hakija ei siis edellisellä hakukerralla ole valinnan neljännessä vaiheessa tekemisään testeissä saavuttanut tiedonkäsittely- ja psykomotorisen kyvykkyytensä osalta vaadittua suoritustasoa ja testien suorittamisesta on kulunut alle kaksi vuotta, ei häntä kutsuta suorittamaan uudestaan neljännen valintavaiheen testejä. Hänen neljännen vaiheen tuloksensa katsotaan hylätyksi edellisen hakukerran tulosten perusteella.

Mikäli hylkäys on edellisellä hakukerralla perustunut persoonallisuusominaisuuksissa todettuihin puutteisiin ja testien suorittamisesta on kulunut alle kaksi vuotta, kutsutaan hakija suorittamaan uudestaan neljänteen valintavaiheeseen sisältyvät persoonallisuustestit. Tiedonkäsittely- ja psykomotoristen kykyjen osalta hänen soveltuvuutensa määritetään edellisen hakukerran tulosten perusteella ja persoonallisuuden osalta uusiin testituloksiin pohjautuen.

Mikäli hakijan edellisestä hakukerrasta on kulunut vähintään kaksi vuotta, kutsutaan hakija suorittamaan neljännen valintavaiheen testit kokonaisuudessaan. Mikäli hänen tiedonkäsittely- ja psykomotorista suorituskäytännön mittaavien testien tuloksensa ovat aiempia tuloksia paremmat, vähennetään niistä yksi standardipiste harjoitusvaikutukselle herkimpien testien osalta. Mikäli uudet tulokset ovat aiempia tuloksia heikommat, jäävät ne sellaisenaan voimaan. Myös persoonallisuustestien uudet tulokset jäävät voimaan sellaisenaan.

Myöhemmissä valintavaiheissa uusijoita kohdellaan samoin kuin ensikertalaisia.

5 Lukihäiriö ja oppimisvaikeudet

Hakijoita, joilla on todettu lukihäiriö tai oppimishäiriö, ei kohdella LENTORUK:n psykologisessa soveltuvuudenarvioinnissa muista hakijoista poikkeavalla tavalla.

6 Hakijan oikeudet

Psykologiseen soveltuvuusarviointiin osallistuminen on vapaaehtoista. Hakija voi milloin tahansa keskeyttää osallistumisensa arviointiin. On huomioitava, että tällöin valintapäätöksen tekijöillä ei ole riittävää tietoa hakijasta valintapäätöksen tekemiseksi.

Jokaisella hakijalla on mahdollisuus saada suullinen henkilökohtainen palaute hänestä tehdystä psykologisesta soveltuvuusarviosta. Palautemahdollisuus tarjotaan hakijalle, kun valintaprosessi on hänen kohdallaan päättynyt. Hakija saa ohjeet palautteen pyytämisestä saadessaan tiedon valinnan lopputuloksesta.

7 Hakijan velvollisuudet

Hakijan tulee käyttäytyä soveltuvuusarviointiin liittyvissä tilaisuuksissa asiallisesti muiden hakijoiden suoriutumista häiritsemättä ja noudattaa annettuja ohjeita. Hakijan tulee ilmoittaa tilaisuuden johtajalle, mikäli ei ymmärrä ohjeita tai testin tai annetun tehtävän tekemisessä ilmenee ongelmia. Hakijan tulee vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin rehellisesti.

Psykologiseen soveltuvuusarviointiin ei tule osallistua sairaana. Sairastumisen tai muun vastaavan arviointitilanteeseen osallistumisen estävän tekijän ilmetessä hakijan on heti ilmoitettava esteestä valintaorganisaation edustajalle ja pyrittävä siirtämään arviointi toiseen ajankohtaan. Hakija on velvollinen ilmoittamaan esteestä myös sen ilmetessä kesken testi- tai arviointitilaisuuden. Mikäli hakija ei ilmoita esteestä ja siitä huolimatta osallistuu arviointiin, ei hänellä ole esteeseen vedoten oikeutta myöhemmin vaatia kyseisen arvioinnin tai sen osien uusimista.

8 Testitietojen säilytys ja jatkokäyttö

Testitiedot säilytetään TOKYOS:lla sivullisilta suojattuna mahdollista uutta hakua tai seurantaa varten. Mikäli henkilö hakee Puolustusvoimiin kadettikurssin johtokeskusopintosuunnalle, taistelunjohtokoulutukseen tai lennokkioperaattorikoulutukseen voidaan näissä valinnoissa hyödyntää LENTORUK:n valinnoissa kerättyjä testituloksia kohdassa 4 kuvatusuusintakäytännön mukaisesti. Testitiedot ovat osa asevelvollisrekisterin (AVR) soveltuvuustestausrekisteriä. Tiedot säilytetään AVR:ssä niin kauan, kuin henkilö kuuluu Puolustusvoimien reserviin. Tämän jälkeen tiedot säilytetään pysyvästi erillisessä testausrekisterissä mahdollista tutkimuskäyttöä varten Arkistolaitoksen päätöksen AL/19625/07.01.01.03.01/2014 mukaisesti.

Osastonjohtaja
Professori

Kirsi Valkeapää

Tutkimusalajohtajan sijainen
PsT

Petteri Simola

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

ILMAVE HENK-OS

Marko Lehtinen, Ilmasotakoulu Esikunta

PVTUTKL johtaja

PVTUTKL TOKYOS

Jaakko Kulomäki, Puolustusvoimien tutkimuslaitos Toimintakykyosasto